

Jurisprudența obligatorie pentru aplicarea Codului civil

- deciziile Curții Constituționale • hotărârile prealabile ale Înaltei Curți de Casație și Justiție privind dezlegarea unor chestiuni de drept • recursurile în interesul legii

Ediția a 3-a, actualizată la data de
3 ianuarie 2022

Editura
Hamangiu
2022

Cuprins

Capitolul I. Decizii ale Curții Constituționale	1
1. Art. 107 – Instanța de tutelă. Atribuții referitoare la exercitarea tutelei. Situație tranzitorie (<i>C.C.R., dec. nr. 795 din 4 noiembrie 2020, M. Of. nr. 1299 din 28 decembrie 2020</i>)	1
2. Art. 164 – Punere sub interdicție judecătorească. Lipsa unor garanții suficiente care să asigure respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului (<i>C.C.R., dec. nr. 601 din 16 iulie 2020, M. Of. nr. 88 din 27 ianuarie 2021</i>)	7
3. Art. 277 – Căsătorie între persoane de același sex încheiată sau contractată într-un stat membru al Uniunii Europene. Cetățeni ai statelor membre ale Uniunii Europene și/sau cetățeni ai statelor terțe. Acordarea dreptului de ședere pe teritoriul statului român (<i>C.C.R., dec. nr. 534 din 18 iulie 2018, M. Of. nr. 842 din 3 octombrie 2018</i>)	17
Capitolul al II-lea. Hotărâri prealabile privind dezlegarea unor chestiuni de drept	29
1. Art. 409, art. 416, art. 424, art. 440, art. 470 – Efectele stabilirii filiației asupra unui proces penal. Infracțiunea de incest, atunci când subiect al infracțiunii este o persoană adoptată. Inaplicabilitatea art. 440 și art. 470 C. civ. Lipsa necesității stabilirii în prealabil a unui raport juridic civil pentru determinarea subiecților infracțiunii. Efectele legăturii de rudenie biologică (<i>I.C.C.J., compl. DCD, dec. nr. 52 din 28 iunie 2021, M. Of. nr. 874 din 13 septembrie 2021</i>)	29
2. Art. 433 (art. 54, art. 55 C. fam.) – Acțiune în tăgăduirea paternității introdusă de copilul născut în timpul căsătoriei. Caracter imprescriptibil (<i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 33 din 17 mai 2021, M. Of. nr. 619 din 23 iunie 2021</i>)	43
3. Art. 643 – Revendicare imobiliară. Bun proprietate comună pe cote-părți. Excepție de la opozabilitatea hotărârii judecătorești (<i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 18 din 17 februarie 2020, M. Of. nr. 191 din 10 martie 2020</i>)	55
4. Art. 1279, art. 1669 – Promisiune de vânzare a unui bun imobil. Condiții de formă în vederea pronunțării unei hotărâri care să țină loc de act autentic (<i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 23 din 3 aprilie 2017, M. Of. nr. 365 din 17 mai 2017</i>)	66
5. Art. 1326 – Acte unilaterale supuse comunicării. Decizie de concediere individuală. Comunicare prin poșta electronică. Cerințe de formă. Curgerea termenelor procedurale (<i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 34 din 24 octombrie 2016, M. Of. nr. 18 din 9 ianuarie 2017</i>)	85
6. Art. 1371, art. 1391 – Răspundere civilă delictuală. Repararea prejudiciului. Vătămare corporală din culpă. Despăgubire pentru restrângerea posibilităților de viață familială și socială. Culpă concurentă (<i>I.C.C.J., compl. DCD pen., dec. nr. 12 din 16 mai 2016, M. Of. nr. 498 din 4 iulie 2016</i>)	99
7. Art. 1523, art. 1535 – Dobânzi penalizatoare datorate de stat pentru executarea cu întârziere a obligațiilor de plată (plata salariului). Termenul pentru care pot fi solicitate (<i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 21 din 22 iunie 2015, M. Of. nr. 743 din 5 octombrie 2015</i>)	107

8.	Art. 1528 – Executarea obligației de a face. Cereri în materia restituirii imobilelor preluate în mod abuziv. Instituirea prin lege a unei proceduri prealabile. Prematuritatea acțiunii (<i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 5 din 16 martie 2015, M. Of. nr. 272 din 23 aprilie 2015</i>)	117
9.	Art. 1531, art. 1535 – Dobândă penalizatoare. Dobândă remuneratorie. Drepturi salariale restante pentru unele categorii de personal din sistemul justiției (<i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 75 din 7 decembrie 2020, M. Of. nr. 152 din 15 februarie 2021</i>)	128
10.	Art. 1535 – Daune moratorii. Despăgubire în cazul exproprierii pentru cauză de utilitate publică. Compatibilitate (<i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 31 din 2 martie 2020, M. Of. nr. 539 din 23 iunie 2020</i>)	148
11.	Art. 1617 – Compensatie. Dreptul a o invoca. Renunțare la compensatie. Procedura insolvenței (<i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 19 din 17 februarie 2020, M. Of. nr. 244 din 25 martie 2020</i>)	163
12.	Art. 1928 – Excluderea din societate. Ipoteze (<i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 28 din 10 mai 2021, M. Of. nr. 544 din 26 mai 2021</i>)	178
13.	Art. 2279, art. 2321 – Scrisoare de garanție emisă de o instituție de credit. Titlu executoriu. Condiții (<i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 43 din 7 iunie 2021, M. Of. nr. 1051 din 3 noiembrie 2021</i>)	186
14.	Art. 2431 – Ipotecă. Executarea silită a unei creanțe garantate printr-un contract de ipotecă valabil încheiat. Drept de creanță care nu este constatat printr-un titlu executoriu (<i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 60 din 18 septembrie 2017, M. Of. nr. 928 din 24 noiembrie 2017</i>)	199
15.	Art. 2502 – Imprescriptibilitatea dreptului la acțiune. Acțiune în constatarea existenței sau inexistenței unui drept. Dreptul la încadrarea în grupe de muncă (<i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 13 din 16 mai 2016, M. Of. nr. 862 din 28 octombrie 2016</i>)	213
16.	Art. 2517 și urm. – Prescripția răspunderii administrative. Acțiune în anularea ordinului prefectului prin care se constată încetat de drept mandatul alesului local (<i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 74 din 16 noiembrie 2020, M. Of. nr. 183 din 24 februarie 2021</i>)	221

Capitolul al III-lea. Recursuri în interesul legii **235**

1.	Art. 6, art. 2512, art. 2513 – Prescripții extinctive începute anterior datei de 1 octombrie 2011. Invocarea excepției. Norme aplicabile (<i>I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 1 din 17 februarie 2014, M. Of. nr. 283 din 17 aprilie 2014</i>)	235
2.	Art. 100 – Cereri în anulare/contestații împotriva dispozițiilor emise de primari în soluționarea cererilor de rectificare a actelor de stare civilă. Competență (<i>I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 28 din 6 decembrie 2021, www.scj.ro</i>)	243
3.	Art. 107 – Instanța de tutelă. Competență. Cereri având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela (<i>I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 28 din 4 decembrie 2017, M. Of. nr. 128 din 9 februarie 2018</i>)	244
4.	Art. 222 – Independența patrimonială a persoanei juridice. Instituții/unități cu personalitate juridică aflate în subordinea unui minister. Calitatea procesuală a ministerului în litigii privind drepturi	

	de natură salarială (<i>I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 13 din 13 iunie 2016, M. Of. nr. 763 din 29 septembrie 2016</i>)	253
5.	Art. 373, art. 374, art. 375 – Divorț prin acordul soților. Acord de mediere. Consfințire de către instanță (<i>I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 33 din 9 decembrie 2019, M. Of. nr. 144 din 24 februarie 2020</i>)	259
6.	Art. 396-404 – Efectele divorțului cu privire la raporturile dintre părinți și copiii lor minori. Cereri de divorț formulate înainte de intrarea în vigoare a noului Cod civil și aflate în căile de atac (<i>I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 4 din 18 martie 2013, M. Of. nr. 226 din 19 aprilie 2013</i>)	271
7.	Art. 499, art. 513 și urm., art. 1616, art. 1618 – Obligații de întreținere datorate de fiecare părinte copilului care nu locuiește cu acesta. Compensație. Limitele urmăririi veniturilor bănești (<i>I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 6 din 11 februarie 2019, M. Of. nr. 197 din 12 martie 2019</i>)	276
8.	Art. 527, art. 529 – Pensie de întreținere datorată de către părinte copilului. Sume care pot fi avute în vedere la stabilirea acesteia. Echivalentul valoric al normei de hrană (<i>I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 21 din 19 octombrie 2015, M. Of. nr. 943 din 21 decembrie 2015</i>)	286
9.	Art. 577, art. 579 – Accesiune imobiliară artificială. Recunoașterea dreptului de proprietate asupra construcției. Lipsa autorizației de construire sau nerespectarea prevederilor acesteia, precum și lipsa procesului-verbal de recepție la terminarea lucrărilor (<i>I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 13 din 8 aprilie 2019, M. Of. nr. 440 din 3 iunie 2019</i>)	296
10.	Art. 621 – Limitele juridice ale dreptului de proprietate privată. Despăgubiri pentru titularii dreptului de proprietate privată afectați de capacități energetice (<i>I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 27 din 11 noiembrie 2019, M. Of. nr. 152 din 25 februarie 2020</i>)	311
11.	Art. 1279, art. 1669 – Promisiune de vânzare. Promitent-vânzător care nu are calitatea de proprietar exclusiv al imobilului. Pronunțarea unei hotărâri judecătorești care să țină loc de contract de vânzare. Condiții (<i>I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 12 din 8 iunie 2015, M. Of. nr. 678 din 7 septembrie 2015</i>)	329
12.	Art. 1531, art. 1535 – Daune-interese moratorii. Dobândă legală pentru plata eșalonată a sumelor prevăzute în titluri executorii având ca obiect acordarea unor drepturi salariale personalului din sectorul bugetar (<i>I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 2 din 17 februarie 2014, M. Of. nr. 411 din 3 iunie 2014</i>)	337
13.	Art. 1535 – Sume încasate cu titlu de taxă de primă înmatriculare, taxă pe poluare și taxă pentru emisii poluante, restituite în temeiul hotărârilor judecătorești. Natura dobânzii care se acordă. Momentul de la care curge (<i>I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 14 din 22 iunie 2015, M. Of. nr. 728 din 29 septembrie 2015</i>)	347
14.	Art. 1669 – Acțiune prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri judecătorești care să țină loc de act autentic de vânzare-cumpărare a unui imobil. Acțiune personală imobiliară (<i>I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 8 din 10 iunie 2013, M. Of. nr. 581 din 12 septembrie 2013</i>)	361
15.	Art. 2030 – Administrator al unei societăți pe acțiuni al cărui mandat a expirat. Nepublicarea deciziei de încetare a funcției. Reprezentarea în continuare a societății (<i>I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 24 din 6 noiembrie 2017, M. Of. nr. 153 din 19 februarie 2018</i>)	364

-
16. Art. 2345 – Ipotecă. Creditor ipotecar, al cărui drept de ipotecă asupra acelorași bunuri a devenit opozabil terților anterior înființării unui sechestru asigurator în procesul penal. Consecințe privind executarea silită (*I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 2 din 19 februarie 2018, M. Of. nr. 463 din 5 iunie 2018*) _____ 373
17. Art. 2526 – Începutul termenului de prescripție extinctivă. Acțiune pentru angajarea răspunderii patrimoniale a salariatului. Act de control efectuat de Curtea de Conturi sau de un alt organ cu atribuții de control (*I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 19 din 3 iunie 2019, M. Of. nr. 860 din 24 octombrie 2019*) _____ 387

Capitolul I. Decizii ale Curții Constituționale

I. Instanța de tutelă. Atribuții referitoare la exercitarea tutelei. Situație tranzitorie

C. civ., art. 107
Legea nr. 71/2011, art. 229 alin. (3)

Sunt neconstituționale dispozițiile art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011 care prevăd că, până la data intrării în vigoare a reglementării din legea privind organizarea judiciară referitoare la organizarea, funcționarea și atribuțiile instanței de tutelă și de familie, atribuțiile acesteia în legătură cu exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia revin autorității tutelare.

Lipsa de intervenție a legiuitorului, în sensul reglementării prin legea privind organizarea judiciară a organizării și funcționării instanței de tutelă și de familie, este de natură să contravină dispozițiilor art. 1 alin. (5) referitoare la principiul legalității, în componenta sa referitoare la calitatea legii, precum și dispozițiilor art. 124 din Legea fundamentală privind înfăptuirea justiției, dat fiind faptul că nu asigură o bună administrare a justiției, prin lipsa de corelare cu normele de drept substanțial instituite în Codul civil care reglementează ocrotirea persoanei fizice, permanentizând o situație tranzitorie, respectiv îndeplinirea de către o autoritate administrativă a unor atribuții atribuite prin lege unei instanțe judecătorești. De asemenea, în temeiul aceleiași norme tranzitorii, un organ administrativ aflat în subordinea autorității publice locale, și anume autoritatea tutelară, se pronunță asupra exercitării tutelei cu privire la bunurile interzisului judecătoresc sau ale minorului ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia, fără a exista o cale de atac la instanța judecătorească, ceea ce contravine dispozițiilor art. 21 alin. (1) din Constituție privind accesul liber la justiție.

Prin urmare, Curtea a reținut că, până la organizarea prin legea privind organizarea judiciară a instanței de tutelă, atribuțiile speciale ale acesteia referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia sunt îndeplinite de instanțele, secțiile sau, după caz, completurile specializate pentru minori și familie.

C.C.R., dec. nr. 795 din 4 noiembrie 2020, M. Of. nr. 1299 din 28 decembrie 2020

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, excepție ridicată de V.M. în dosarul nr. 3.199/303/2014/a2 al Tribunalului București, Secția a III-a civilă, și care formează obiectul dosarului Curții Constituționale nr. 1.678D/2018. (...)

3. Prin încheierea din 1 octombrie 2018, pronunțată în dosarul nr. 3.199/303/2014/a2, **Tribunalul București, Secția a III-a civilă, a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.** Excepția a fost invocată de V.M. într-o cauză având ca obiect soluționarea unei cereri necontencioase prin care s-a solicitat obligarea tutorelui interzisului judecătoresc să prezinte darea de seamă anuală către instanța judecătorească.

4. **În motivarea excepției de neconstituționalitate** se susține că, în condițiile în care instanța judecătorească are competența legală exclusivă de a dispune punerea sub interdicție a unei persoane incapabile să-și apere drepturile și interesele sale, este firesc ca și apărarea patrimoniului interzisului judecătoresc să se realizeze tot de către aceasta,

iar nu de către autoritatea tutelară. În acest sens se susține că patrimoniul persoanei trebuie să beneficieze de aceeași protecție juridică de care se bucură și drepturile personalității, iar prevederea legală criticată, referitoare la darea de seamă de către tutore asupra modului în care s-a îngrijit de bunurile interzisului judecătorec, încalcă dreptul la un proces echitabil dat fiind faptul că autoritatea tutelară nu are „forța juridică” a unei instanțe judecătorești, pentru a dispune tutorelui să prezinte darea de seamă. Mai mult, darea de seamă întocmită de autoritatea tutelară nu este prezentată în ședință publică și nu este prevăzută nicio cale de atac, în situația contestării conținutului și concluziilor referitoare la modul în care au fost cheltuite anumite sume de bani ori administrate bunuri din averea persoanei ocrotite. Mai mult, unitatea procesului civil este afectată, în sensul că de aceeași instituție a ocrotirii interzisului judecătorec se ocupă două autorități, și anume: autoritatea judecătorească, prin instanța care aprobă punerea sub interdicție, pe de o parte, și autoritatea administrativă locală, prin autoritatea tutelară, care se îngrijește de administrarea bunurilor persoanei în privința căreia a fost instituită tutela. Astfel, acțiunea civilă de punere sub interdicție a unei persoane incapabile parcurge două etape, respectiv una judiciară și alta administrativă, ceea ce nu se justifică, dat fiind faptul că faza administrativă este ulterioară etapei judecătorești, ieșind de sub controlul de legalitate al instanței.

5. Cu privire la încălcarea dispozițiilor art. 121 alin. (2) referitor la atribuțiile consiliilor locale și ale primarilor, se arată că aceste din urmă autorități administrative autonome au atribuția constituțională de a rezolva treburile publice din comune și orașe, însă punerea sub interdicție a unei persoane incapabile este o problemă de natură privată, ce vizează interesul privat al familiei persoanei ocrotite. Astfel, atribuțiile autorității tutelare referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătorec ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia nu constituie probleme de interes public.

6. Se mai susține că prevederea legală criticată încalcă dispozițiile art. 126 din Constituție referitoare la înfăptuirea justiției exclusiv de către instanțele judecătorești. În acest sens se arată că regimul juridic al ocrotirii unor categorii de persoane, stabilit în Codul civil, este unul complex, cuprinzând dispoziții referitoare la instituirea tutelei, persoana tutorelui, consiliul de familie, exercitarea tutelei cu privire la persoana ocrotitului și bunurile sale, controlul exercitării tutelei și încetarea acesteia, astfel că excluderea din competența instanțelor judecătorești a controlului asupra modului de administrare a bunurilor persoanei ocrotite de către tutore și a obligației dării de seamă, conform dispozițiilor legale, de către acesta, aduce atingere înfăptuirii justiției, dat fiind faptul că în acest caz autoritatea tutelară înfăptuiește un act de justiție.

7. **Tribunalul București, Secția a III-a civilă**, apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. În acest sens arată că dreptul la un proces echitabil, care include și dreptul de acces la instanță, precum și principiul constituțional potrivit căruia justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege, nu conduc la concluzia că ar fi neconstituțională o prevedere legală care acordă unor organe din afara sistemului judiciar competențe concrete de a soluționa anumite cereri, cum sunt, în speță, competența autorității tutelare referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătorec ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia. A admite o altfel de teză ar fi contrar chiar dispozițiilor art. 126 din Constituție, care instituie implicit posibilitatea ca legiuitorul să acorde competență unor organe din afara sistemului judiciar de a soluționa anumite cereri, desigur, cu respectarea dreptului părții de a putea contesta decizia organului administrativ în fața instanței judecătorești, în condițiile legii. (...)

9. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul și Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

10. Curtea Constituțională, în temeiul art. 76 din Legea nr. 47/1992, republicată, cu modificările și completările ulterioare, a solicitat curților de apel jurisprudența relevantă referitoare la contestarea dispozițiilor primarului, în calitate de autoritate tutelară, referitoare la actele tutorelui privind bunurile interzisului judecătorec ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia.

11. Curtea de Apel Bacău a comunicat jurisprudența relevantă solicitată. (...)

13. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl reprezintă prevederile art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, publicată în M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011, care au următorul cuprins: „(3) *Până la data intrării în vigoare a reglementării prevăzute la alin. (1), atribuțiile instanței de tutelă referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia revin autorității tutelare*”. Prevederile legale criticate fac trimitere la art. 229 alin. (1) din același act normativ, potrivit căruia: „(1) *Organizarea, funcționarea și atribuțiile instanței de tutelă și de familie se stabilesc prin legea privind organizarea judiciară*”.

14. În opinia autorului excepției de neconstituționalitate, prevederile legale criticate contravin dispozițiilor din Constituție cuprinse în art. 21 alin. (3) privind dreptul la un proces echitabil, art. 121 alin. (2) referitor la atribuțiile consiliilor locale și ale primarilor și art. 126 alin. (1) privind competența instanțelor judecătorești. De asemenea, din motivarea excepției de neconstituționalitate rezultă că se invocă și încălcarea dispozițiilor art. 124 – *Înfăptuirea justiției*.

15. **Examinând excepția de neconstituționalitate**, Curtea reține, cu titlu prealabil, că ocrotirea interzisului judecătoresc este reglementată în art. 164-177 C. civ., iar regulile procedurale ale soluționării cererii de punere sub interdicție judecătorească sunt instituite prin art. 936-943 CPC. Prevederile art. 164 C. civ. stabilesc în mod expres și limitativ condițiile de fond cerute pentru punerea sub interdicție, acestea fiind lipsa discernământului, existența alienației sau debilității mintale, constatată de către medicul de specialitate, precum și imposibilitatea persoanei de a se îngriji singură de interesele sale. Potrivit art. 165 C. civ., cererea de punere sub interdicție poate fi făcută de către orice persoană care are un interes. Prevederile art. 166 – *Desemnarea tutorelui* instituie posibilitatea desemnării persoanei ocrotitorului, tutore sau curator, de către beneficiarul măsurii de ocrotire, prin act unilateral sau prin contract de mandat, încheiat în formă autentică, cu condiția existenței capacității depline de exercițiu la momentul încheierii actului, respectiv acest moment să fie anterior momentului apariției cauzelor de alienație sau debilitate mintală, cu consecința pierderii discernământului. Totodată, în privința numirii tutorelui, prevederile art. 25 alin. (4) din Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată în M. Of. nr. 1 din 3 ianuarie 2008, arată că, în cazul în care persoana cu handicap nu are rude ori persoane care să accepte tutela, instanța judecătorească va putea numi ca tutore autoritatea administrației publice locale sau, după caz, persoana juridică privată care asigură protecția și îngrijirea persoanei cu handicap. Potrivit art. 174 C. civ., tutorele are obligația de a lua măsurile necesare pentru vindecarea interzisului judecătoresc și de a-i asigura condițiile optime de viață, în acest sens fiind reglementată posibilitatea de a dispune de veniturile și bunurile celui pus sub interdicție judecătorească. De asemenea, se instituie o măsură de ocrotire provizorie, respectiv numirea unui curator special, până la soluționarea definitivă a cererii de punere sub interdicție (art. 167 din același cod).

16. Procedura punerii sub interdicție este reglementată de art. 936-943 CPC, iar numirea tutorelui se face de către instanța de tutelă, respectiv instanțele, secțiile sau, după caz, completurile specializate pentru minori și familie, în sensul art. 229 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, prin aplicarea corespunzătoare a regulilor de la instituirea tutelei minorului, reglementate de art. 114-120 C. civ. Astfel, [conform] art. 936-943 CPC, procedura punerii sub interdicție cuprinde o fază necontradictorie, ce constă în comunicarea de către președintele instanței a cererii celui a cărui punere sub interdicție a fost cerută, precum și procurorului, atunci când cererea nu a fost introdusă de către acesta din urmă, efectuarea cercetărilor necesare de către procuror, precum și luarea avizului unei comisii de medici specialiști sau avizul unității sanitare unde este internat cel a cărui punere sub interdicție se solicită, după caz, respectiv internarea provizorie a acestuia din urmă, pentru o perioadă de cel mult 6 luni, dacă este necesară observarea mai îndelungată a stării sale de sănătate mintală și acest lucru nu se poate face în alt mod. Faza contradictorie o reprezintă judecata propriu-zisă, ce implică ascultarea obligatorie a persoanei a cărei punere sub interdicție este cerută, urmată de comunicarea hotărârii de punere sub interdicție, după rămânerea definitivă, către instituțiile prevăzute în art. 941 CPC. În cazul în care cererea este respinsă, curatela instituită pe durata procesului încetează de drept.

17. De asemenea, Curtea reține că în cadrul procedurii punerii sub interdicție noul Cod civil a introdus instituția instanței de tutelă, ce are competență generală în soluționarea tuturor procedurilor prevăzute pentru ocrotirea persoanei fizice, potrivit art. 107 alin. (1) C. civ. Desemnarea tutorelui, procedura de numire, măsurile provizorii și garanțiile, precum și refuzul continuării tutelei sunt guvernate de măsurile din materia tutelei minorului, respectiv art. 114-120 C. civ., prevederi ce se aplică în mod corespunzător. Potrivit art. 177 C. civ., ridicarea interdicției judecătorești se pronunță de către instanța de tutelă, la cererea celui pus sub interdicție, a tutorelui, precum și a persoanelor sau instituțiilor prevăzute în art. 111 C. civ., respectiv persoanele apropiate celei puse sub interdicție, administratorii și locatarii casei în care locuiește aceasta, precum și organele administrației publice locale, instituțiile de ocrotire și orice altă persoană.

18. Potrivit art. 171 C. civ., regulile privitoare la tutela minorului care nu a împlinit 14 ani reprezintă dreptul comun pentru tutela interzisului judecătorec, în măsura în care legea nu dispune altfel. Prin urmare, Curtea reține că și în privința controlului exercitării tutelei interzisului judecătorec sunt aplicabile în mod corespunzător prevederile art. 151-155 C. civ. Astfel, instanța de tutelă exercită controlul asupra modului în care tutorele își îndeplinește atribuțiile, tutorele este dator să prezinte anual instanței de tutelă o dare de seamă despre modul cum s-a îngrijit de persoana pusă sub interdicție și despre administrarea bunurilor acesteia, instanța de tutelă va da descărcarea de gestiune tutorelui, la încetarea tutelei. Sub acest ultim aspect, în privința întinderii efectelor tutelei în timp, tutela interzisului judecătorec se deosebește de cea a minorului. Astfel, în vreme ce aceasta din urmă se exercită pe toată perioada minorității, tutela interzisului se exercită până la ridicarea interdicției.

19. În prezenta cauză, autorul excepției de neconstituționalitate critică dispozițiile art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011, potrivit căruia, până la înființarea instanței de tutelă, atribuțiile acesteia referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătorec ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia revin autorității tutelare.

20. Potrivit art. 158-160 C. fam. 1953, abrogat prin art. 230 lit. m) din Legea nr. 71/2011, atribuțiile de autoritate tutelară aparțin organelor executive și de dispoziție ale consiliilor locale comunale, orășenești, municipale sau de sector al municipiului București, care este competentă, între altele, în exercitarea tutelei persoanei puse sub interdicție. Codul civil din 2009 a instituit competența unei instanțe specializate, instanța de tutelă și de familie, în ceea ce privește soluționarea cererilor și a procedurilor în materia ocrotirii persoanei fizice. Astfel, în temeiul art. 107 C. civ. – *Instanța de tutelă*, „(1) *Procedurile prevăzute de prezentul cod privind ocrotirea persoanei fizice sunt de competența instanței de tutelă și de familie stabilite potrivit legii, denumită în continuare instanța de tutelă. (2) În toate cazurile, instanța de tutelă soluționează de îndată aceste cereri*”.

21. Curtea reține că norma tranzitorie criticată prorogă atribuțiile autorității tutelare referitoare la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile persoanei puse sub interdicție, reglementate prin Codul familiei, de la data intrării în vigoare a Codului civil, respectiv 1 octombrie 2011, până la intrarea în vigoare a normelor privind organizarea, funcționarea și atribuțiile instanței de tutelă și de familie, prin modificarea corespunzătoare a legii privind organizarea judiciară. La data pronunțării prezentei decizii, Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată în M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005, nu a fost completată în acest sens, respectiv prin instituirea instanței de tutelă și de familie.

22. Așadar, norma tranzitorie criticată atribuie în mod temporar atribuțiile instituite de Codul civil în sarcina instanței de tutelă către un organ administrativ aflat în subordinea autorității publice locale, respectiv autoritatea tutelară, asigurând, în acest mod și pentru o perioadă determinată, corelarea dintre vechea și noua reglementare, respectiv Codul civil din 2009 și, respectiv, Codul familiei. Așadar, în temeiul normei tranzitorii criticate, operează o ultraactivare a dispozițiilor legale cuprinse în Codul familiei în ceea ce privește atribuțiile autorității tutelare referitoare la controlul exercitării tutelei.

23. Curtea reține că scopul unei norme tranzitorii este în principal acela să asigure punerea în aplicare a noilor dispoziții modificatoare, astfel încât să fie evitată retroactivitatea acestora din urmă sau conflictul între norme succesive (a se vedea, în acest sens, și Decizia nr. 588 din 27 septembrie 2018, publicată în M. Of. nr. 175 din 5 martie 2019, parag. 15). Potrivit art. 54 – *Dispozițiile tranzitorii* din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în M. Of. nr. 260 din 21 aprilie 2010, cu modificările și completările ulterioare, în situația adoptării unor noi acte normative, legea trebuie să conțină și dispoziții tranzitorii, care să cuprindă măsurile ce se instituie cu privire la derularea raporturilor juridice născute în temeiul vechii reglementări, ce urmează să fie înlocuită de noul act normativ.

24. Prin urmare, în prezenta cauză, Curtea reține că, în lipsa reglementării exprese, prin lege, a organizării și funcționării unei instanțe judecătorești speciale, care să înlocuiască autoritatea tutelară, în privința atribuțiilor acesteia din urmă de control, îndrumare și decizie referitoare la tutore, în prezent, soluționarea cererilor de punere sub interdicție, a cererilor de ridicare a măsurii punerii sub interdicție, a cererilor de înlocuire a tutorelui, precum și instituirea altor măsuri de ocrotire sunt în competența secțiilor sau, după caz, a completurilor specializate pentru minori și familie a instanțelor, iar autoritatea tutelară este delegată să exercite celelalte atribuții referitoare la controlul tutelei, respectiv inventarierea bunurilor persoanei puse sub interdicție (inventar care este supus aprobării instanței), primirea dării de seamă anuale a tutorelui, verificări în legătură cu administrarea veniturilor și bunurilor celui pus sub interdicție judecătorească sau descărcarea de gestiune a tutorelui.

25. De asemenea, în privința altor atribuții exercitate temporar de autoritatea tutelară, până la organizarea prin lege a instanței de tutelă, Curtea mai reține că raportul de anchetă psihosocială prevăzut de art. 396 și urm. C. civ., necesar în cazul stabilirii raporturilor dintre părinții divorțați și copiii lor minori, este efectuat în continuare de autoritatea tutelară, cu excepția anchetei prevăzute în art. 508 alin. (2) C. civ., necesară în cazul procedurii de decădere din exercițiul drepturilor părintești, care se soluționează de către instanța de tutelă/în prezent, completuri specializate pentru minori și familie la cererea autorităților administrației publice cu atribuții în domeniul protecției copilului, ancheta ce se efectuează de direcția generală de asistență socială și protecția copilului.

26. Așadar, Curtea reține că, până la înființarea instanței de tutelă, autoritățile și instituțiile cu atribuții în domeniul protecției drepturilor copiilor, respectiv a persoanei fizice continuă să exercite atribuțiile prevăzute de reglementările în vigoare la data intrării în vigoare a Codului civil, cu excepția celor date în mod exclusiv în competența instanței de tutelă, în prezent, completuri sau secții specializate pentru minori și familie. Or, acest lucru nu concordă cu scopul noii reglementări în materia ocrotirii persoanei fizice, instituită prin Codul civil din 2009, care a stabilit în sarcina unei instanțe specializate îndeplinirea unor importante atribuții în materia ocrotirii persoanei fizice, precum și luarea unor decizii sau soluționarea unor probleme legate de viața persoanei fizice, cum sunt cele referitoare la capacitatea de exercițiu a persoanei fizice (art. 40, 41, 44, 46 și 92 C. civ.), căsătoria (art. 272 și 274), drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților (art. 315, 316, 318, 322, 337, 368, 388 C. civ.), divorțul, filiația, autoritatea părintească, obligația de întreținere, partajul în cazul coproprietății, capacitatea în materie de liberalități sau nulitatea contractului încheiat de un minor.

27. În aceste condiții, Curtea reține că, dat fiind rolul sporit al tutorelui, în cadrul măsurilor de ocrotire a persoanei fizice, atribuit acestuia prin dispozițiile titlului III – *Ocrotirea persoanei fizice* din Codul civil, legiuitorul a apreciat că este necesar să înlocuiască atribuțiile de control ale autorității tutelare, ca instituție administrativă, subordonată autorității publice locale, cu cele ale unei instanțe specializate, respectiv instanța de tutelă. În egală măsură, dată fiind importanța identificării rapide a unor soluții optime pentru problemele specifice unei persoane pentru care se solicită punerea sub interdicție judecătorească, cu consecința lipirii acesteia de exercițiul drepturilor civile, legiuitorul a prevăzut în mod expres, în art. 107 alin. (2) C. civ., soluționarea cu celeritate a cererilor de competența instanței de tutelă, în acord cu principiul constituțional al dreptului la un proces echitabil, desfășurat într-un termen optim și previzibil.

28. Or, toate aceste aspecte învederate în cele ce precedă nu sunt compatibile cu faptul că situația tranzitorie reglementată de prevederea legală criticată în prezenta cauză subzistă de la data intrării în vigoare a Codului civil,

respectiv 1 octombrie 2011, până în prezent. Astfel, lipsa de intervenție a legiuitorului, în sensul reglementării, prin legea privind organizarea judiciară, a organizării și funcționării instanței de tutelă, este de natură să contravină dispozițiilor constituționale cuprinse în art. 1 alin. (5) referitoare la principiul legalității, în componenta sa referitoare la calitatea legii, precum și dispozițiilor art. 124 din Legea fundamentală privind înfăptuirea justiției, dat fiind faptul că nu asigură o bună administrare a justiției, prin lipsa de corelare cu normele de drept substanțial instituite în Codul civil, care reglementează ocrotirea persoanei fizice, permanentizând o situație tranzitorie, respectiv îndeplinirea de către o autoritate administrativă a unor atribuții atribuite prin lege unei instanțe judecătorești.

29. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională s-a mai pronunțat asupra caracterului nerezonabil al unui termen instituit pentru realizarea unor atribuții specifice ale unor autorități administrative, termen care, prin efectul unor prorogări succesive, împiedica realizarea scopului actului normativ criticat, în speță Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, publicată în M. Of. nr. 278 din 17 mai 2013. Astfel, prin Decizia nr. 44 din 31 ianuarie 2017, publicată în M. Of. nr. 211 din 28 martie 2017, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 7 alin. (1) și ale art. 11 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 și a constatat că, prin prorogarea succesivă a termenelor de soluționare pe cale administrativă a cererilor de restituire, aceste prevederi legale nu întrunesc cerința previzibilității legii, componentă a constituționalității normei sub aspectul calității sale. De asemenea, Curtea a reținut că nu au fost păstrate un just echilibru între interesele generale ale societății și cele private și nici proporționalitatea între scopul vizat și măsurile adoptate (parag. 33-37 din decizia citată), prin prorogarea succesivă a termenului vizat, termen care împiedica, în fapt, realizarea atribuțiilor organelor administrative implicate în procesul de restituire.

30. Așadar, în prezenta cauză, Curtea reține că lipsa de intervenție a legiuitorului, în sensul instituirii normelor privind organizarea instanței de tutelă, de la data intrării în vigoare a Codului civil și până în prezent este de natură să denatureze scopul legii, respectiv acela de a acorda unei instanțe judecătorești atribuțiile exercitate până la data intrării în vigoare a Codului civil de o autoritate administrativă, respectiv autoritatea tutelară, având în vedere rolul crescut al tutorelui în administrarea bunurilor persoanei puse sub interdicție judecătorească, rol ce necesită un control efectiv din partea unei instanțe judecătorești, care beneficiază de garanțiile de imparțialitate și independență.

31. De asemenea, în condițiile în care legiuitorul a reglementat în mod expres soluționarea cu celeritate a cererilor referitoare la ocrotirea persoanei fizice, în cazul instituirii tutelei, cu consecința lipirii de exercițiul drepturilor civile, precum și al minorității, lipsa reglementării normelor de organizare și funcționare a instanței de tutelă lipsește de eficiență scopul legiuitorului instituit prin reglementarea de drept substanțial, respectiv acela de implicare a instanței judecătorești în luarea unor decizii sau soluționarea unor probleme legate de viața persoanei fizice, în toate cazurile în care este necesară intervenția instanței de tutelă (capacitatea de exercițiu a persoanei fizice, raporturile copiilor cu părinții în caz de divorț, filiație, autoritatea părintească, obligația de întreținere etc.).

32. Totodată, menținerea *sine die* în fondul activ al legislației al unei norme tranzitorii contravine scopului unei dispoziții tranzitorii, care trebuie să asigure, pe o perioadă determinată, corelarea a două reglementări succesive, ceea ce este de natură să încalce cerințele de calitate a legii, garanție a principiului legalității, prin lipsa de previzibilitate a reglementării. Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, noțiunea de previzibilitate a legii impune legiuitorului ca normele pe care le edictează să fie clare, ușor de înțeles, fără un conținut echivoc, precise, în corelare cu întreg ansamblul normativ (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 710 din 29 noiembrie 2016, publicată în M. Of. nr. 1014 din 16 decembrie 2016, parag. 28).

33. De asemenea, Curtea mai reține că, în temeiul normei tranzitorii criticate, un organ administrativ, aflat în subordinea autorității publice locale, respectiv autoritatea tutelară, se pronunță asupra exercitării tutelei cu privire la bunurile interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia, fără ca partea interesată să poată contesta decizia organului administrativ în fața instanței judecătorești, ceea ce contravine dispozițiilor art. 21 alin. (1) din Constituție privind accesul liber la justiție. Astfel, potrivit art. 171

C. civ., regulile privitoare la tutela minorului care nu a împlinit vârsta de 14 ani se aplică și în cazul tutelei celui pus sub interdicție judecătorească, în măsura în care legea nu dispune altfel, astfel încât interzisului judecătoresc îi sunt aplicabile, în privința exercitării tutelei, aceleași reguli cu cele ale minorului care nu a împlinit vârsta de 14 ani, acesta fiind, de asemenea, lipsit total de capacitate de exercițiu. Or, potrivit art. 155 C. civ., doar minorul care a împlinit 14 ani, având, în consecință, o capacitate de exercițiu restrânsă, are posibilitatea de a ataca în justiție actele vătămătoare ale tutorelui, această posibilitate nefiind reglementată în privința minorului care nu a împlinit 14 ani, acesta din urmă fiind lipsit de capacitate de exercițiu. Prin urmare, nici în cazul persoanei puse sub interdicție judecătorească (asimilat, în privința regulilor de exercitare a tutelei, cu minorul care nu a împlinit 14 ani) nu există posibilitatea de a formula plângere la instanța judecătorească împotriva actelor vătămătoare ale tutorelui. De altfel, Curtea mai reține că, *de lege lata*, singura situație în care cel pus sub interdicție se poate adresa instanței judecătorești este cererea de ridicare a interdicției judecătorești, care, potrivit art. 177 alin. (2) C. civ., se poate introduce de cel pus sub interdicție judecătorească, de tutore, precum și de persoanele sau instituțiile prevăzute la art. 111 din același cod.

34. În privința efectelor prezentei decizii, Curtea reține că, în temeiul dispozițiilor art. 147 alin. (4) din Constituție, *„Deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor”*, iar, în privința legilor și ordonanțelor în vigoare, alin. (1) al aceluiași articol prevede că acestea *„își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept”*. Aceste prevederi constituționale, reluate, la nivel legal, prin art. 31 alin. (1) și (3) din Legea nr. 47/1992, republicată, cu modificările și completările ulterioare, consacră efectele deciziilor Curții Constituționale, respectiv aplicarea pentru viitor și caracterul general obligatoriu al acestora. În interpretarea dispozițiilor menționate, Curtea a reținut că deciziile de constatare a neconstituționalității fac parte din ordinea juridică normativă, prin efectul lor prevederea neconstituțională încetându-și aplicabilitatea pentru viitor (în acest sens, a se vedea Decizia nr. 847 din 8 iulie 2008, publicată în M. Of. nr. 605 din 14 august 2008). Așadar, în prezenta cauză, Curtea reține că, până la organizarea prin legea privind organizarea judiciară a instanței de tutelă, atribuțiile speciale ale acesteia referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia, sunt îndeplinite de instanțele, secțiile sau, după caz, completurile specializate pentru minori și familie.

35. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, al art. 1-3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

Curtea Constituțională, în numele legii, decide:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de V.M. în dosarul nr. 3.199/303/2014/a2 al Tribunalului București, Secția a III-a civilă, și constată că dispozițiile art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil sunt neconstituționale.

Definitivă și general obligatorie.

2. Punere sub interdicție judecătorească. Lipsa unor garanții suficiente care să asigure respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului

C. civ., art. 164 alin. (1)

Dispozițiile art. 164 alin. (1) C. civ. sunt neconstituționale, fiind contrare prevederilor constituționale ale art. 1 alin. (3), art. 16 și art. 50, astfel cum se interpretează potrivit art. 20 din Constituție și prin prisma art. 12 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, deoarece măsura de ocrotire a punerii

sub interdicție judecătorească nu este însoțită de suficiente garanții care să asigure respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, nu ține cont de faptul că pot exista diferite grade de incapacitate și nici de diversitatea intereselor unei persoane, nu se dispune pentru o perioadă determinată de timp și nu este supusă unei revizuii periodice.

Astfel, orice măsură de ocrotire trebuie să fie proporțională cu gradul de capacitate, să fie adaptată la viața persoanei, să se aplice pentru cea mai scurtă perioadă de timp, să fie revizuită periodic și să țină cont de voința și de preferințele persoanelor cu dizabilități. De asemenea, la reglementarea unei măsuri de ocrotire, legiuitorul trebuie să țină cont de faptul că pot exista diferite grade de incapacitate, iar deficiența mintală poate varia în timp. Lipsa capacității psihice sau a discernământului poate lua diferite forme, spre exemplu, totală/parțială sau reversibilă/irreversibilă, situație care reclamă instituirea unor măsuri de ocrotire adecvate realității, care însă nu se regăsesc în reglementarea măsurii interdicției judecătorești.

Prin urmare, diferitelor grade de dizabilitate trebuie să le fie atașate grade de ocrotire corespunzătoare, în reglementarea măsurilor juridice legiuitorul trebuind să identifice soluții proporționale. O incapacitate nu trebuie să conducă la pierderea exercițiului tuturor drepturilor civile, ci trebuie analizată în fiecare caz în parte. Orice persoană trebuie să fie liberă să acționeze în vederea dezvoltării personalității sale, statul, în virtutea caracterului său social, având obligația de a reglementa un cadru normativ care să asigure respectarea individului, deplina exprimare a personalității cetățenilor, a drepturilor și libertăților lor, a șanselor egale, având ca rezultat respectarea demnității umane.

C.C.R., dec. nr. 601 din 16 iulie 2020, M. Of. nr. 88 din 27 ianuarie 2021

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 164 alin. (1) C. civ., excepție ridicată de A.Ș.F.N., prin reprezentant convențional avocat C.C., în dosarul nr. 2.244/277/2014 al Tribunalului Buzău, Secția I civilă, și care formează obiectul dosarului Curții Constituționale nr. 695D/2017. (...)

3. Prin încheierea din 6 februarie 2017, pronunțată în dosarul nr. 2.244/277/2014, **Tribunalul Buzău, Secția I civilă, a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 164 alin. (1) C. civ.**, excepție ridicată de A.Ș.F.N., prin reprezentant convențional avocat C.C., într-o cauză având ca obiect soluționarea apelului formulat împotriva unei sentințe civile prin care s-a admis cererea de punere sub interdicție.

4. **În motivarea excepției de neconstituționalitate** se susține, în esență, că instituția punerii sub interdicție operează o distincție dihotomică între persoanele cu discernământ și cele fără discernământ, respingând implicit posibilitatea ca discernământul adultului să fie parțial abolit/diminuat. Astfel, dispoziția legală criticată nu permite individualizarea măsurii în funcție de nevoile reale ale persoanei. Se mai arată că regimul juridic al punerii sub interdicție nu conține nicio măsură care să susțină persoana în procesul de luare a deciziilor.

5. Art. 164 alin. (1) C. civ. mai este criticat și sub aspectul clarității normei, arătându-se, în acest sens, că sintagmele „a se îngriji” și „interese” din cuprinsul său nu sunt definite, fiind insuficient de clar care este pragul de la care apare lipsa de discernământ și ce categorie de decizii atrage punerea sub interdicție.

6. Astfel, instituția punerii sub interdicție reprezintă o ingerință disproporționată și nejustificată în drepturile fundamentale ale persoanei și anulează orice posibilitate de reintegrare în societate.

7. Totodată, se mai susține faptul că procedura punerii sub interdicție încalcă flagrant Convenția drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități. În acest sens se arată că procedura punerii sub interdicție reprezintă un regim juridic de „substituție”, întrucât nu permite „tutela parțială”, fiind astfel contrar Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, care prevede la art. 12 parag. 2 dreptul persoanelor cu dizabilități la recunoașterea capacității juridice în condiții egale cu ceilalți, în toate domeniile vieții. Se mai arată că sensul art. 12 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități a fost clarificat de Comitetul

pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități în Comentariul general nr. 1, unde s-a făcut distincția între noțiunea de „capacitate juridică”, ce conferă individului calitatea de subiect de drept și care nu poate fi îngădită sub nicio formă, și cea de „capacitate mintală” care reprezintă aptitudinile cognitive și abilitățile de luare a deciziilor individuale și poate varia de la o persoană la alta în funcție de mediu, educație, dizabilitate sau alți factori. Mai mult, art. 12 interzice regimurile juridice de „substituție”, prin care abilitatea de a lua decizii în numele unei persoane cu dizabilități este transferată asupra unui terț-tutore, impunând înlocuirea lor cu regimuri de suport, în care persoanele cu dizabilități sunt ajutate să ia decizii independente.

8. În continuare se invocă jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, prin care s-a subliniat că existența unei boli mintale în sine, chiar dacă este gravă, nu poate justifica punerea sub interdicție, precum și gravitatea procedurii de punere sub interdicție, care privează persoana în cauză de capacitatea de a acționa independent în toate domeniile vieții, ridicând probleme în special din perspectiva dreptului la respect pentru viața privată. Totodată, se mai arată că, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a condamnat explicit sistemele de drept binare, similare celui din România, construite pe distincția exclusivă între persoanele cu discernământ plenar, care se bucură de capacitatea de exercițiu deplină, și cele cu discernământ complet abolit, care pierd capacitatea de exercițiu în totalitate, sisteme care nu furnizează soluții adaptate persoanelor cu discernământ diminuat. În acest sens, se menționează, spre exemplu, Hotărârea din 27 iunie 2008, pronunțată în cauza *Shtukaturov c. Rusiei*, sau Hotărârea din 31 august 2016, pronunțată în cauza *A.N. c. Lituaniei*.

9. **Tribunalul Buzău, Secția I civilă**, apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Arată, în esență, că pentru ca o persoană să fie pusă sub interdicție judecătorească trebuie să fie întrunite trei condiții de fond, respectiv lipsa de discernământ a persoanei, cauza lipsei discernământului să fie alienația ori debilitatea mintală de care suferă persoana și lipsa discernământului să nu îi permită persoanei să se îngrijească de interesele sale. Admisibilitatea unei cereri de punere sub interdicție este condiționată de o stare de tulburare mentală cu caracter general și permanent, motiv pentru care raportul de expertiză întocmit în cauză are ca obiectiv concluzionarea asupra lipsei totale sau parțiale de discernământ. Este atributul instanței judecătorești să aprecieze asupra admisibilității unei cereri de punere sub interdicție raportat la ireversibilitatea diagnosticului și la limitarea totală sau parțială a capacității de exercițiu a unei persoane cu tulburări psihice. În concluzie, se apreciază că dispozițiile art. 164 C. civ. sunt aplicabile, în vederea ocrotirii, doar persoanelor care nu își pot conștientiza sau dirija în totalitate acțiunile. (...)

11. **Guvernul** apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Arată că din analiza condițiilor instituite de textul legal criticat rezultă că nu orice boală psihică justifică punerea sub interdicție, ci doar alienația sau debilitatea mintală, care lipsesc bolnavul de discernământ ori i-l diminuează. Punerea sub interdicție judecătorească este o măsură destinată să protejeze persoanele care se confruntă cu alterarea facultăților mintale ori cu inaptitudinea fizică în a-și exprima voința, fiind menită să le ferească de eventualele abuzuri ale terților. De aceea, tocmai pentru evitarea comiterii unor abuzuri, art. 164 alin. (1) C. civ. trebuie interpretat în mod restrictiv. În acest sens, se apreciază că procedura reglementată de art. 168 C. civ. și art. 936-943 CPC asigură, prin felul în care este reglementată, evitarea unor astfel de erori, iar pentru situațiile în care cauzele ce au determinat punerea sub interdicție au dispărut, există posibilitatea ridicării interdicției, în condițiile art. 177 C. civ.

12. **Avocatul Poporului** consideră că dispozițiile legale criticate sunt constituționale. Se arată, în esență, că procedura de punere sub interdicție este declanșată doar dacă din cauza alienației ori debilității mintale persoana care nu are discernământ nu se poate îngriji de interesele sale. Punerea sub interdicție judecătorească nu constituie o sancțiune, ci are o evidentă finalitate de protecție atât a persoanei fizice, care este astfel pusă la adăpost de consecințele prejudiciabile ale propriilor sale acte, cât și a societății, în ansamblu, ale cărei rânduiri ar putea fi grav perturbate prin menținerea deplinului exercițiu al dreptului unei asemenea persoane. În vederea acordării de suficiente garanții care să prevină și să anihileze eventualele abuzuri în această materie, legiuitorul a reglementat o procedură în care numai instanța judecătorească are competența de a hotărî punerea alienatului sau debilului mintal

sub interdicție. Pe de altă parte, se arată că exercitarea oricărui drept și valorificarea oricărei libertăți nu pot avea loc în absența unei voințe conștiente.

13. Avocatul Poporului menționează Decizia nr. 226 din 3 iunie 2003, prin care Curtea a reținut că față de finalitatea punerii sub interdicție, respectiv asigurarea protecției persoanei lipsite de discernământ, procedura reprezintă o măsură judecătorească de ocrotire, fiind departe de a încălca dispozițiile art. 26 alin. (1) din Constituție privind obligația autorităților publice de a respecta și ocroti viața intimă, familială și privată a persoanei.

14. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

15. Curtea, prin adresa nr. 10.004 din 3 decembrie 2019, în temeiul art. 76 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată în M. Of. nr. 807 din 3 decembrie 2010, a solicitat jurisprudența relevantă referitoare la admiterea/respingerea cererilor de punere sub interdicție judecătorească formulate în privința persoanelor majore, precum și la soluționarea cererilor formulate cu privire la ridicarea interdicției judecătorești. Curțile de apel au transmis documentele solicitate la dosarul cauzei.

16. La dosar au fost depuse documente *amicus curiae* de către autorități administrative, asociații și fundații care activează în domeniul drepturilor persoanelor cu dizabilități, prin care solicită admiterea excepției de neconstituționalitate. (...)

18. **Preliminar soluționării prezentei cauze**, Curtea reține că la termenul din 21 noiembrie 2019 și, respectiv, 21 ianuarie 2020 s-a formulat cererea de sesizare a Curții de Justiție a Uniunii Europene cu o întrebare preliminară în temeiul art. 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, respectiv art. 412 alin. (1) pct. 7 CPC coroborat cu art. 3 alin. (2) și art. 14 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale și suspendarea judecării cauzei naționale până la hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene, având ca obiect următoarele întrebări:

„1. Este decăderea automată din dreptul la vot la alegerile pentru Parlamentul European a unei persoane suferind de o boală mintală, ca efect al punerii sale sub interdicție pe motiv că «nu are discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale», compatibilă cu art. 39 parag. 2 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, având în vedere art. 12 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități?

2. Este decăderea automată din dreptul de încadrare în muncă a unei persoane suferind de o boală mintală, ca efect al punerii sub interdicție pe motiv că «nu are discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale», o formă de discriminare directă prohibită de art. 2 din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, având în vedere art. 12 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități?

3. În cazul unui răspuns negativ la întrebarea nr. 2, este decăderea automată din dreptul la încadrare în muncă a unei persoane suferind de o boală mintală, ca efect al punerii sub interdicție pe motiv că «nu are discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale», o formă de discriminare indirectă prohibită de art. 2 din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, având în vedere art. 12 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități?».

19. Examinând cererea de sesizare a Curții de Justiție a Uniunii Europene, Curtea reține că textele la care aceasta se raportează sunt art. 39 parag. 2 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 2 privind conceptul de discriminare din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene, seria L, nr. 303 din 2 decembrie 2000, transpusă în planul legislației interne prin O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată în M. Of. nr. 166 din 7 martie 2014, și art. 12 – *Recunoașterea egală în fața legii* din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

20. Condițiile de sesizare a Curții de Justiție a Uniunii Europene au fost dezvoltate în jurisprudența constantă a acesteia. În acest sens, prin Hotărârea din 6 octombrie 1982, pronunțată în cauza 283/81, *SRL CILFIT și Lanificio di*